

# KINH TẾ TUẦN HOÀN – TIỀM NĂNG VÀ GIẢI PHÁP ỨNG DỤNG VÀO PHÁT TRIỂN SẢN XUẤT NÔNG NGHIỆP TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH BÌNH DƯƠNG

*Bùi Thị Hương Thảo*  
*Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn*

*Phát triển kinh tế tuần hoàn là xu thế tất yếu của tất cả các quốc gia, vùng lãnh thổ trên thế giới, vừa là mục tiêu và cũng là giải pháp quan trọng trong phát triển bền vững nền kinh tế, để cụ thể hóa các mục tiêu nhiệm vụ triển khai phát triển kinh tế tuần hoàn ở Việt Nam, ngày 7/6/2023 Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 687/QĐ-TTg phê duyệt “Đề án Phát triển kinh tế tuần hoàn ở Việt Nam”.*

**K**inh tế tuần hoàn là mô hình kinh tế mà tất cả hoạt động từ khâu thiết kế, sản xuất đến cung cấp dịch vụ, đều hướng đến tái sử dụng vật chất và loại bỏ những tác động tiêu cực đối với môi trường. Mục tiêu là tối ưu sản lượng, năng suất sản xuất, đồng thời đáp ứng nhu cầu tiêu dùng ngày càng tăng của dân số. Mô hình này là sự chuyển đổi quan trọng từ việc tập trung khai thác tài nguyên và sản xuất sản phẩm theo yêu cầu thị trường, dẫn đến việc loại bỏ lượng lớn phế thải một cách không kiểm soát, gây hậu quả tiêu cực đến môi trường.

Nhằm giải quyết những thách thức ngày càng lớn giữa sự tăng trưởng kinh tế và bảo vệ môi trường, tiến tới xây

dựng một nền kinh tế phát triển bền vững. Mô hình kinh tế tuần hoàn tập trung vào quản lý và tái tạo tài nguyên theo một chu trình khép kín để giảm thiểu lượng phế thải, tái chế chất thải để chúng trở thành nguyên liệu mới cho sản xuất. Qua đó, mô hình này giảm thiểu tác động tiêu cực đến môi trường, bảo vệ hệ sinh thái và sức khỏe con người. Đồng thời, nó tận dụng tài nguyên thông qua các hoạt động, như sửa chữa (repair), tái sử dụng (reuse) và tái chế (recycle). Cụ thể, một phần hoặc toàn bộ chất thải được tái chế và đưa trở lại vòng sản xuất cũ, qua đó giúp giảm thiểu tiêu thụ nguyên liệu và chi phí sản xuất. Mô hình kinh tế tuần hoàn bám sát vào ba nguyên tắc chủ đạo: Bảo tồn và tăng cường vốn tự

nhiên, tối ưu hóa lợi nhuận tài nguyên, và quản lý hiệu quả hệ thống xử lý chất thải. Đây là bước quan trọng trong hành trình hình thành một nền kinh tế có trách nhiệm với môi trường và bền vững.

Nông nghiệp tuần hoàn là một mô hình nông nghiệp áp dụng nguyên tắc kinh tế tuần hoàn trong quá trình sản xuất, kinh doanh, phân phối và tiêu dùng sản phẩm nông nghiệp. Với việc liên quan trực tiếp đến sự sống của con người và quy mô sản xuất lớn, nông nghiệp đang đối mặt với những ảnh hưởng và tác động trực tiếp đến môi trường. Các chuyên gia đã tổng hợp và đề xuất một loạt nguyên tắc và giải pháp phát triển nông nghiệp tuần hoàn, bao gồm: Tối ưu hóa việc sử dụng tất cả sinh khối trong hệ thống thực

phẩm; quản lý tài nguyên tối ưu, sử dụng tối ưu thực phẩm, giảm lãng phí thực phẩm; tối ưu hóa (không tối đa hóa) sản lượng đem lại từ tài nguyên thiên nhiên bằng cách luân chuyển các sản phẩm, thành phần và vật liệu; tái chế các sản phẩm phụ từ quá trình sản xuất, chế biến và tiêu dùng thực phẩm để đưa trở lại hệ thống, đóng kín các vòng dinh dưỡng và sử dụng nông nghiệp tái sinh; tăng cường hiệu quả bằng cách xác định và sau đó loại bỏ dần các hoạt động lãng phí và bất lợi; bảo tồn và tăng cường vốn tự nhiên bằng cách cân bằng các dòng tài nguyên tái tạo; thu hồi giá trị từ các chất dinh dưỡng hữu cơ; sử dụng động vật để chuyển đổi nguyên liệu mà con người không thể tiêu hóa thành thức ăn có giá trị cao cho con người; hợp tác và phát triển hệ thống lương thực địa phương, thúc đẩy hình thức hợp tác mới giữa cá nhân và tổ chức, đặc biệt trong việc đóng góp các vòng lặp tài nguyên đô thị.

Trong nhiều nguyên tắc của nông nghiệp tuần hoàn, trọng tâm của mục tiêu này là quá trình sản xuất khép kín, tối ưu hóa nguồn lực và giảm thiểu tác động môi trường. Có ba nguyên tắc quan trọng, một là “bảo tồn và gìn giữ tài nguyên thiên nhiên”, hai là “Sử dụng hiệu quả các nguồn

lực, thiết kế hệ thống tuần hoàn bằng cách biến đầu ra của quá trình sản xuất này thành đầu vào cho quá trình sản xuất khác” và ba là “Sử dụng đa mục đích và giá trị tái tạo giảm thiểu lãng phí lương thực, thực phẩm từ khâu thu hoạch, dự trữ, chế biến, vận chuyển và tiêu dùng”.

Việc bảo tồn và gìn giữ tài nguyên thiên nhiên trong sản xuất nông nghiệp được quan tâm phát triển đặc biệt trong giai đoạn hiện nay, với các định hướng sản xuất tạo ra các sản phẩm không chỉ an toàn cho người tiêu dùng, an toàn cho người sản xuất mà không gây tổn hại cho môi trường từ các chương trình sản xuất theo tiêu chuẩn GAP: VietGAP, GlobalGAP, đến các mô hình sản xuất hữu cơ, làm giàu cho đất, tăng độ phì nhiêu màu mỡ và bảo tồn nguồn vi sinh vật bản địa, bảo vệ đa dạng sinh học...

Đối với yêu cầu sử dụng có hiệu quả các nguồn lực, đầu ra của quá trình sản xuất này thành đầu vào cho quá trình sản xuất khác, đây là nguyên tắc được nhắc đến nhiều nhất khi nói đến nông nghiệp tuần hoàn. Và trong thực tế sản xuất các *mô hình kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp đã phát triển từ khá sớm, trên địa bàn tỉnh Bình Dương phát triển nổi bật nhất là Mô hình Vườn - Ao - Chuồng (VAC)*

vào những năm đầu thập niên 1990 với phong trào phát triển kinh tế trang trại. Giai đoạn tiếp theo vào những năm đầu thập niên 2000, là việc phát triển các mô hình mô hình sản xuất tổng hợp bò - trùn quế - cỏ/ngô - gia súc, gia cầm - cá; mô hình trồng nấm - nuôi trùn quế - nuôi cá/phân bón hữu cơ - hoa cây cảnh. Và hiện nay là các mô hình sản xuất phân hữu cơ từ chất thải nông nghiệp và mô hình chăn nuôi an toàn sinh học 4F (Farm-Food-Feed-Ferlitizer: trồng trọt - thực phẩm - chăn nuôi - phân bón),...

Mô hình kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp không chỉ giới hạn trong phạm vi sản xuất trang trại hoặc doanh nghiệp nhỏ, mà còn mở rộng ra tổ chức và tối ưu hóa nguồn nguyên liệu đầu, tận dụng cũng như chủ động hợp nhất các khâu sản xuất. Điều này không chỉ là một giải pháp kinh tế hiệu quả, mà còn giúp giảm chi phí và tăng lợi nhuận. Mở rộng ra phạm vi của một ngành kinh tế việc ứng dụng mô hình nông nghiệp tuần hoàn với sự chuyên môn hóa của chuỗi sản xuất tạo lợi thế sản xuất hiệu quả cao hơn. Có thể kể đến các mô hình như: Tận dụng mùn cưa của ngành chế biến gỗ làm giá thể phát triển ngành trồng nấm; kết hợp ngành chăn nuôi phát triển và ngành trồng nấm để

phát triển ngành chăn nuôi trùn quế, phát triển sản xuất phân bón hữu cơ từ trùn quế; kéo theo phát triển ngành chăn nuôi thủy sản cá kiêng, kết hợp phát triển dịch vụ hồ thủy sinh,... Tạo ra nhiều chuỗi cung ứng các sản phẩm dịch vụ nông nghiệp với giá trị gia tăng rất cao phục vụ cho cư dân nói chung và cư dân đô thị nói riêng (vừa đông về số lượng, vừa đa dạng về nhu cầu đặc biệt là các sản phẩm, dịch vụ từ nông nghiệp mang lại).

Việc sử dụng đa mục đích và giá trị tái tạo các sản phẩm từ sản xuất nông nghiệp giai đoạn hiện nay được Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn rất quan tâm triển khai. Từ quan điểm chuyển tư duy từ sản xuất nông nghiệp sang kinh tế nông nghiệp, tạo ra yêu cầu khai thác tối đa các giá trị kinh tế từ các mô hình sản xuất và sản phẩm nông nghiệp mang lại, có thể kể đến một số mô hình như: Tận dụng các phụ phẩm của sản phẩm nông nghiệp phát triển thành các sản phẩm chế biến (vỏ bưởi, vỏ cam sấy; sản xuất tinh dầu bưởi, cam, chanh, sả); tận dụng các mô hình nông nghiệp khai thác dịch vụ du lịch (du lịch sinh thái, du lịch trải nghiệm,...)

Phát triển nền kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn thân thiện với môi trường là chủ

trương lớn của Đảng và Nhà nước ta, quan điểm về thúc đẩy phát triển kinh tế tuần hoàn được nhấn mạnh tại Văn kiện XIII của Đảng. Cụ thể hóa quan điểm của Đảng, Quyết định số 150/QĐ-TTg, ngày 28/01/2022, của Thủ tướng Chính phủ, về “Phê duyệt Chiến lược phát triển nông nghiệp và nông thôn bền vững giai đoạn 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2050” xác định: Việt Nam hướng tới nền sản xuất nông nghiệp có trách nhiệm, hiện đại, hiệu quả và bền vững; phát triển nông nghiệp sinh thái, hữu cơ, tuần hoàn, phát thải các - bon thấp, thân thiện với môi trường và thích ứng với biến đổi khí hậu và Quyết định số 687/QĐ-TTg, ngày 07/6/2022, của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án “Phát triển kinh tế tuần hoàn ở Việt Nam”.

Để tiếp tục phát huy hiệu quả ứng dụng kinh tế tuần hoàn trong nông nghiệp trên địa bàn tỉnh Bình Dương trong thời gian tới, cần tiếp tục thực hiện các giải pháp như: Tăng cường truyền thông nâng cao nhận thức và năng lực thực hiện kinh tế tuần hoàn trong sản xuất nông nghiệp; tiếp tục hoàn thiện cơ chế, chính sách, lồng ghép hoặc xây dựng các chương trình, kế hoạch, dự án cụ thể đối với mục tiêu phát triển kinh tế tuần hoàn trong sản xuất nông nghiệp;

phát triển khoa học và ứng dụng, chuyển giao các tiến bộ kỹ thuật, công nghệ sinh học, quy trình sản xuất tiên tiến trong phát triển mô hình kinh tế tuần hoàn đối với sản xuất nông nghiệp, ứng dụng chuyển đổi số, tận dụng các chương trình phát triển khoa học và công nghệ, đề xuất các nhu cầu nghiên cứu, ứng dụng chuyển giao các tiến bộ kỹ thuật, các mô hình nông nghiệp tuần hoàn có hiệu quả cao; đào tạo nguồn nhân lực và xây dựng các hoạt động chuyển giao, ứng dụng hướng dẫn phát triển các mô hình sản xuất nông nghiệp tuần hoàn, tận dụng tối đa các lợi thế của tỉnh, khai thác tối ưu nguồn lực, tài nguyên thiên nhiên.

Phát triển kinh tế tuần hoàn là xu thế tất yếu của thế giới nói chung và ở Việt Nam nói riêng. Quá trình triển khai phát triển kinh tế tuần hoàn nói chung và nông nghiệp tuần hoàn nói riêng, cần sự đồng bộ, có chiến lược và kế hoạch dài hạn. Trong đó, các chương trình nhiệm vụ cụ thể trong từng giai đoạn, cần sự đồng thuận từ cộng đồng, sự chung sức của mọi thành phần kinh tế và vai trò quan trọng của các cơ quan quản lý nhà nước. Mục tiêu quan trọng nhất và cũng là mục tiêu lâu dài nhất của phát triển kinh tế tuần hoàn và nông nghiệp tuần hoàn là phát triển bền vững. □